

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-001-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Нуриддин Парвин Раймалихон дар мавзуи «Ташаккул ва такмили сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ пешниҳод гардидааст

Диссертатсияи П. Р. Нуриддин дар мавзуи «Ташаккул ва такмили сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ, ки аз рӯйи он ба шурои диссертатсионӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1-уми ноябри соли 2021, таҳти № 311/01 ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҳимоя дода шудааст, мувофиқ мебошад. Ҳамзамон таҳқиқот ба талаботи Феҳристи ихтисосҳои кормандони илм дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаҳои илмии номзади илм ва доктори илм ва бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми ноябри соли 2017, таҳти № 5/2 тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад.

Чунонки аз Консепсияи сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бармеояд, «сиёсати давлатии кадрҳо – фаъолияти мақомоти марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, идоракунӣ, мақомоти худидоракунии маҳаллӣ дар самти таъсиси низоми яклухти ташаккул ва истифодаи самараноки захираҳои меҳнатӣ, рушди иқтисодии кадрҳои мақомоти марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва идоракунӣ, мақомоти худидоракунии маҳаллӣ, ки ба ҳалли самараноки вазифаҳои муҳимми иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва сиёсӣ нигаронида шудааст. Сиёсати давлатии кадрҳо ҷузъи таркибии сиёсати миллӣ буда, ҳамчун фишанги пуриқтисодии таъсиррасон ба ҳама соҳаҳои ҳаёти давлат хизмат менамояд».

Вазъи сиёсии солҳои 90-уми асри XX боиси нокифоя татбиқи гардидани сиёсати давлатии кадрҳо, паст рафтани эътибори намудҳои зеҳнии меҳнат, кам шудани шумораи мутахассисон дар соҳаҳои асосии иқтисод, илм, маориф, тиб ва умуман соҳаҳои ҳаётан муҳимми давлат, номувофиқатии суръати ташаккули системаи муносибатҳои меҳнатӣ ва таҳияи асосҳои ҳуқуқии он гардид. Ин ҳолат аз бисёр ҷиҳат ба ташаккулёбии зуҳуроти манфӣ дар соҳаи муносибатҳои иҷтимоӣ ва рушди захираҳои меҳнатӣ, пастшавии имконоти татбиқи ҳуқуқҳои

конститутсионии шаҳрвандон барои истифодаи озоди қобилияти худ, вусъатёбии тақсимооти нобаробари иқтисодии кадрҳо дар минтақаҳои ҷумҳурии мо сабаб шуд.

Набудани имконияти зарурӣ оид ба назорати давлатию ҷамъиятӣ ба кори кадрҳо, сусти гардидани системаи бозомӯзии кадрҳо боиси паст шудани самаранокии идоракунии давлатӣ гардид. Бисёре аз кадрҳои баландихтисос аз фаъолияти меҳнатӣ берун монда, донишу таҷрибаи онҳо ба манфиати ҷомеа ва давлат сафарбар карда намешуд. Сиёсати давлатии тайёр намудани иқтисодҳои касбӣ ба талаботи рушди соҳаҳои иқтисод мутобиқат намекард.

Мавҷуд набудани механизмҳои самарабахши таъсиррасони давлатӣ ба раванди ташаккулёбии ва дархостпазирии иқтисодҳои кадрӣ, пастшавии сатҳи касбии онҳо сабаби қафомонии кишвар гардид. Ин равандро танҳо чораҳои қатъӣ, мунтазам, маҷмӯӣ ва саривақтӣ метавонистанд пешгирӣ намоянд. Бо ин мақсад қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дар заминаи он қабули як қатор ҳуҷҷатҳои муҳим ба раванди ташаккулёбии иқтисодҳои кадрӣ, бартаарафсозии камбудихо дар татбиқи сиёсати давлатии кадрҳо, болоравии сатҳи касбӣ мусоидат намуданд.

Муҳим будани таҳқиқоти П. Р. Нуриддин боз аз он иборат аст, ки амалисозии муваффақонаи сиёсати давлатии кадрҳо ба муассиряи идораи сиёсии ҳокимият бевосита таъсир мерасонад». Бинобар ин, аз нигоҳи назариявӣ тарҳрезии чунин сиёсати давлатии кадрҳо зарур аст, ки баланд бардоштани самаранокии идоракунии ҷомеаи Тоҷикистонро таъмин намуда, ба рушди он таъсири мусбат расонад. Омиди мазкур эътимоди дутарафаи байни ҳокимият ва шаҳрвандонро, ки рушди ҷомеа ва ташаббускории ҳар як шахсро, чун иштирокчии раванди идоракунии иҷтимоию сиёсӣ таъмин менамояд, тақвият мебахшад. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз самтҳои нозуки рушди ҷомеаи тозаистиклолро ба дуруст муайян намудани сиёсати кадрӣ маҳсуб донист. Сиёсати кадрӣ ва ё ба ибораи дигар, дуруст пайдо намудани неруи ақлонии лозима ва ба таври зарурию самаранок истифода намудани он вазифа ва мақсади аввалиндараҷаи ҳар як давлат аст.

Сиёсати давлатии кадрҳо аз табиати иҷтимоии давлат бармеояд, чунки мақомоти ҳокимият ва идоракунӣ ҳамон сиёсати дохилиро татбиқ менамоянд, ки ҷавобгӯии сиёсати иҷтимоии давлат бошад. Давлат ба талаботи ҷомеа хизмат мерасонад ва ҷомеа барои ин захираҳои лозимаро пешниҳод менамояд – моҳияти иҷтимоии шарикии давлат ва ҷомеа умуман ва аз ҷумла, хизматчиёни давлатӣ ва шаҳрвандон дар ҳамин аст.

Вобаста ба ин, мавзуи диссертатсияи мазкур аҳамияти муҳимми илмию назариявӣ дошта, таҳлилу баррасии хусусиятҳои мухталифи он имкон медиҳад, ки дар шароити дигаргуншавии ҷомеаи муосир татбиқи воситаҳои самараноки сиёсати кадрӣ амалӣ карда шаванд.

Дар таҳқиқоти П. Р. Нуриддин мавзӯҳои назариявӣю методологии пажӯҳиши сиёсати давлатии кадрҳо ва самтҳои афзалиятноки сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди таҳлили илмӣ қарор гирифтааст.

Мубрамии мавзуи диссертатсияи П. Р. Нуриддин дар он зухур мегардад, ки мавзуи сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар вазъи имрӯзаи ҷомеаи тоҷик аз назари илмҳои сиёсии ватанӣ дар чунин шакл бори аввал мавриди омӯзиш ва таҳлил қарор гирифтааст. Яъне, бояд дарҷ намуд, ки тавачҷуҳи муҳаққиқон-сиёсатшиносон ба масъалаи ташаккул ва такмили сиёсати давлатии кадрҳо меафзояд. Аммо дар ин соҳа ҳанӯз бисёр масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ ҷой доранд, ки ба таҳлили илмӣ эҳтиёҷ доранд. Дар раванди таҳқиқи мавзуи диссертатсия П. Р. Нуриддин асарҳои намоёндоғони мактабҳои илмии гуногун дар соҳаи сиёсати кадрҳо ва идоракунӣ, технологияи иҷтимоӣ, назарияҳои ҷомеашиносиро бо дарназардошти шароити таърихӣ ва самтҳои муосири сиёсати давлатии кадрҳо дар шароити рушди ҷомеа мавриди таҳлилу таҳқиқ қарор додааст. Бо дарназардошти ҷанбаи гуногун доштани сиёсати давлатии кадрҳо, муаллиф адабиёти мавҷударо дар шакли дурусти илмӣ тақсимбандӣ намудааст.

Навгони илмии таҳқиқоти мазкур аз он иборат аст, ки дар он раванди ташаккул ва такмили сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди омӯзиш қарор гирифтааст. Чунонки зикр гардид, таҳқиқоти мазкур бори аввал дар илмҳои сиёсии ватанӣ ҷанбаҳои сиёсӣ, ҳуқуқӣ, воситаҳои амалӣ намудани сиёсати давлатии кадрҳо, самтҳои афзалиятнок ва роҳҳои такмили он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳқиқ гардиданд. Муаллиф заминаҳо, захираҳо ва асосҳои методологии таҳқиқи сиёсати давлатии кадрҳо вобаста ба марҳалаҳои гуногуни инкишофи донишҳои сиёсӣ дарёфт, коркард ва муайяну муқаррар намуда, мафҳумҳои «сиёсат», «давлат» ва «кадрҳо» ҳамчун падидаҳои таҳқиқоти илмӣ ҷиҳати ошкор сохтани ҷанбаҳои назариявӣ, тазодҳо ва алоқамандии байни онҳо баррасӣ ва таҳлил карда, фаҳмиши шакли сиёсати давлатии кадрҳо, роҳҳои дарки моҳиятии мавзуи баррасишаванда муқаррар, муайян ва таҳқиқ намуд, инчунин марҳалаҳои асосии пайдоиш, раванди ташаккул ва натиҷагирӣҳои назарияи сиёсати давлатии кадрҳо мавриди омӯзиш, коркард ва таҳлил қарор дод.

Ҳамзамон, муаллифи диссертатсия сиёсати давлатии кадрҳо дар Иттиҳоди Шӯравӣ ва давлатҳои тавоноӣ ғарбӣ, таҳия ва татбиқи омӯзиши таҷрибаи онҳо бо мақсади дарки муассирияти сиёсати кадрӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳқиқу таҳлил намудааст, асосҳои меъерии ташаккули сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва фаъолияти ниҳодҳои давлатӣ перомунӣ мутобиқсозии онҳо бо меъёрҳои ҷаҳонӣ баррасӣ ва таҳлил карда, хусусиятҳои асосии Консепсияи сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, роҳу воситаҳои такмили он дар доираи манфиатҳои миллӣ ва амалӣ намудани ҳадафҳои дурнамоии

давлат муқаррар ва муайян намуд, инчунин низоми амалӣ намудани сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, ислоҳоти хизмати давлатӣ ва дастгоҳи идоракунии, таҳия ва татбиқи барномаҳои давлатӣ мавриди баррасӣ қарор дода, мушкилиҳо, монеаҳо ва пешомади сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, роҳҳои такмили пояҳои сиёсӣ, меъёрӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, ахлоқии фаъолияти кадрӣ муайяну мушаххас намуд ва тавсияҳо ҷиҳати амалӣ намудани ислоҳот дар соҳаи мазкур бо мақсади баланд бардоштани муассирияти сиёсати давлатии кадрҳо, беҳтар намудани сатҳу сифати идораи давлатӣ ва бартараф кардани камбуду норасоии соҳаи интиҳоб ва ҷобачогузори кадрҳо пешниҳод гардиданд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот аз ҷанбаи маҷмӯӣ ва самтгирии амалии он, танзими вазифаҳои вобаста ба татбиқи сиёсати кадрӣ, боло бардоштани сатҳи идоракунии давлатӣ, беҳтар намудани малакаи роҳбарии кормандони сатҳи гуногуни идоракунии сиёсӣ, такмили соҳаҳои қонунгузорӣ, маъмурӣ, худидоракунии маҳаллӣ, мулкӣ ва меҳнатӣ бармеояд. Аҳамияти амалии таҳқиқот инчунин дар он зухур меёбад, ки нуктаҳо, хулосаҳо ва тавсияҳо ба дарки амиқи зухуроти мушаххаси қонунмандии умумӣ ва самтҳои фаъолияти дастгоҳи сиёсати давлатии кадрҳо таъсири мусбат мерасонанд. Онҳо метавонанд дар фаъолияти амалии мақомоти ҳокимияти иҷроия ҳангоми ташаккули концепсияи соҳавии сиёсати кадрӣ истифода бурда шаванд.

Асосҳои назариявии таҳқиқотро мубрами масъалаи сиёсати давлатии кадрҳо дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҷойгоҳи он дар рушди системаи идоракунии ҷомеаи муосир ташкил менамояд. Инчунин, таҳқиқи заминаҳои пайдоиш ва ташаккули донишҳои сиёсӣ вобаста ба сиёсати кадрӣ, мақоми он дар рушди Тоҷикистон ва инкишофи давлат ҳамчун ниҳоди асосии системаи сиёсии ҷомеа, зарурати таҳқиқи илмии мушкилоти вобаста ба сиёсати соҳавӣ дар шароити муосир аҳамияти назариявии онро нишон медиҳад.

Дар рафти омӯзиш ва натиҷагирӣ муаллифи диссертатсия бештар ба асарҳои классикии таҳқиқи масъалаҳои мухталифи ҷомеаи сиёсӣ, айният ва тафовутҳои онҳо, асарҳои муҳаққиқони макон ва замони гуногун, аз ҷумла асарҳои муҳаққиқони замони муосир, ки ифодагари раванди инкишоф ва таҳкими сиёсати давлатӣ дар соҳаи кадрҳо мебошанд, такя намуда, дар доираи таҳлили мантиқӣ ва хулосабарориҳои илмию назариявӣ тарҳи нави муносибати методологӣ ва ҳалли масъалаҳои инкишофро пешниҳод менамояд.

Зимни таҳлили адабиёту сарчашмаҳо оид ба масъалаҳои умумии таҳия ва татбиқи сиёсати давлатии кадрҳо, бояд таъкид кард, ки роҷеъ ба ташаккул ва такмили сиёсати давлатии кадрҳо дар мақомоти ҳокимият ва идоракунии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ҷанбаҳои сиёсӣ, ҳуқуқӣ, касбӣ ва ғайраро фаро мегирад, аслан адабиёт вучуд надорад. Таҳқиқи нокифояи

ин масъала дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон интихоби мавзӯ, объект, ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқоти мазкурро асоснок намуд.

Дар боби якуми диссертатсия, ки аз се зербоб иборат аст, мавзӯҳои назариявӣ методологии таҳқиқоти сиёсати давлатии кадрҳо мавриди таҳлил қарор гирифтааст.

Дар зербоби якуми боби якум муаллиф мафҳумҳои «сиёсат», «давлат» ва «кадрҳо» ҳамчун падидаҳои таҳқиқоти илмӣ ҷиҳати ошкор сохтани ҷанбаҳои назариявӣ, тазодҳо ва алоқамандии байни онҳо баррасӣ ва таҳлил намудааст.

Дар илмҳои муосири сиёсӣ назарияҳо, андешаҳо, концепсияҳо ва назарҳои гуногун аз ҷониби намоёндагони мактабҳои илмӣ оид ба асосҳои методологии омӯзиши сиёсати давлатии кадрҳо пешниҳод карда мешавад. Табиист, ки миёни равиҳои илмии муосир оид ба ҷанбаҳои сершумори сиёсати давлатии кадрҳо ва идоракунии маъмури фикру мулоҳизаҳои мухталиф вучуд доранд. Баҳсҳои илмие, ки миёни намоёндагони назарияҳои гуногун сурат мегиранд, сиёсати давлатии кадрҳоро ғайи месозанд. Аз назари донишмандон, ниҳодҳои, ки барои дар амал татбиқ намудани сиёсати давлатии кадрҳои ҳам анъанавӣ ва ҳам нав, ё ба марҳалаи кунунӣ мутобиқшуда истифода бурда мешаванд, иборатанд аз (1) назорати давлатии мусоидатрасон ба таҳкими қонуният ва интизом дар кор бо кадрҳо; (2) ояндабинӣ намудан; (3) барномарезӣ, ки солҳои охир ҳар чӣ бештар чун омил тавсиявӣ истифода бурда мешавад.

Тибқи хулосаи олимони соҳа, барномаҳои ҳадафманди омӯзиши кадрҳо ҳалли вазифаҳои пешрафти касбӣ ва вазифавии кадрҳои тамоми зинаҳои идоракунӣ ба мақсади тайёр кардани онҳо мутобиқи талаботи иқтисодӣ ва истеҳсолот; ба таври мунтазам ва мустақилона омӯхтани дониш ва таълими кормандон аз рӯи нақшаҳои инфиродӣ; иштирок дар семинарҳои доимоамалкунанда ва омӯзиши кутоҳмуддат дар ҷойи кор ё дар марказҳои таълимӣ; омӯзиши дарозмуддат ва вақт ба вақт дар марказҳои такмили ихтисос; бозомӯзӣ ва дарёфти мутахассисони навро фаро мегиранд.

Дар як арзёбии умум метавон гуфт, ки дар зербоби мазкур муаллиф заминаҳо, захираҳо ва асосҳои методологии таҳқиқи сиёсати давлатии кадрҳо вобаста ба марҳалаҳои гуногуни инкишофи донишҳои сиёсиро ба таври амиқ баррасӣ ва таҳлил намуда ва ба ҳадафи таҳқиқоти худ расидааст.

Дар зербоби дуюми боби якуми муҳаққиқ мафҳумҳои «сиёсат», «давлат» ва «кадрҳо» ҳамчун падидаҳои таҳқиқоти илмӣ ҷиҳати ошкор сохтани ҷанбаҳои назариявӣ, тазодҳо ва алоқамандии байни онҳоро арзёбӣ намудааст. Барои дарки дуруст ва ҳамаҷонибаи сиёсати давлатии кадрҳо аз нигоҳи илмӣ баррасӣ намудани мафҳумҳои марказии ин раванд, хусусан сиёсат, давлат ва кадрҳо зарур аст, чунки маҳз ба воситаи таҳқиқи онҳо дарки моҳияти сиёсати давлат дар маҷмӯъ ва ниҳодҳои он дар дар арсаи идоракунӣ ба таври аслий имконпазир мегардад. Аз дидгоҳи

муаллиф, давлат чун яке аз мафҳумҳои марказии илмҳои сиёсӣ дар як замон ҳам ба сифати иштирокчии идораи давлатӣ, маъмурӣ ва ҳам сиёсӣ баромад менамояд. Татбиқи муваффақонаи вазифаҳои сиёсии сиёсати давлатии кадрҳо боиси баланд бардоштани самаранокии ҳокимияти сиёсӣ ва идоракунӣ мегардад (С. 92).

Бояд қайд намуд, ки яке аз дастовардҳои мусбии ин зербоб аз он иборат аст, ки муаллиф баррасии таърихӣ ва муосири мафҳуми «давлат»-ро ҷамъбандӣ намуда, вазифаҳои онро ҷудо кардааст.

Дар зербоби сеюми боби мазкур муаллиф як силсила назарияи сотсиологиро мавриди баррасӣ қарор додааст, аз ҷумла назарияи далелнокӣ, пешвоӣ, маъмурияти муносиб, омӯзиши сотсиологии равандҳои кадрӣ ва ғайра. Аз назари муаллиф, ҳадафи назарияи захираҳои инсонӣ, ки муаллифи он Ч. Бернард мебошад, баланд бардоштани муассирии фаъолияти ташкилотҳо аз ҳисоби захираҳои инсонӣ мебошад. Бинобар ин, вазифаи асосии ҳар як роҳбари ташкилот ва вазорату идораҳо фароҳам овардани чунин шароите мебошад, ки ҳар як корманд қобилият ва истеъдоди худро ба нафъи ҷомеа пурра истифода бурда тавонад. Тарбият намудани сифатҳои мустақили ва худназоратии кормандон ба баланд бардоштани самаранокии фаъолияти онҳо бевосита таъсир мерасонад (С. 93). Ҳамзамон, муаллиф диссертатсия дар ин қисми таҳқиқот як силсила нуқсонихоро дар ташкилии фаъолияти хизматчиёни давлатӣ ошкор кардааст. Ин нуқсонихо муассирии иҷтимоии фаъолияти дастгоҳи давлатиро коҳиш бахшида, тағйироти сиёсати давлатии кадрҳоро талаб менамоянд.

Ба ақидаи муаллифи диссертатсия, омӯзиши амиқтари самтҳои асосии иҷтимоии таҳаввулоти кадрҳои мақомоти ҳокимияти тамоми зинаҳо зарур аст. Бо дарназардошти талаботи кадрҳо, ба ин асос таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, низомномаҳо, барномаҳо, нашри китобҳои дарсӣ ва воситаҳои таълимӣ, адабиёт ва дастурҳои методӣ зарур аст (С. 108-109).

Таҳқиқоти ҷанбаи иҷтимоии сиёсати кадрҳо метавонад аз мавқеи гуногуни илмӣ ба асоси равишҳои меъёрӣ, техникӣ-идоракунӣ, ниҳодӣ, функционалӣ ва ғайра анҷом гирад. Таҳлили маҷмӯии натиҷаҳои таҳқиқот имкон медиҳад, ки масъалаи таъминоти кадрҳои хизмати давлатӣ низомбандӣ шавад.

Дар зербоби мазкур, П. Р. Нуриддин фаҳмиши шаклии сиёсати давлатии кадрҳо, роҳҳои дарки моҳиятии мавзуи баррасишаванда муқаррар, муайян ва таҳқиқ намудааст. Муаллиф ба хулосае меояд, ки низоми андешаҳо, донишҳои назариявӣ, усулҳо, робитаҳои ифодакунандаи сиёсати кадрҳо бо шароити мушаххаси таърихӣ рушди давлат алоқаманд аст. Онҳо ҳадафҳо, вазифаҳо ҷанбаҳои тадбирҳои ташкилию амалии мақомоти давлатиро (хусусӣ, ҷамъиятӣ) муайян менамоянд, ки аз мутамаддини ҷомеа, аз ҳислат ва нақши давлат ва низоми ҳокимиятдорӣ вобастаанд. Ҳаҷм ва ҳудуди танзими давлатии

равандҳои кадрӣ низ аз рӯи самтгирии динамикӣ ва стратегии рушди давлатдорӣ, суръат ва сифати нишондиҳандаҳои дигаргуниҳои бозорӣ ва сатҳи мутамаддини ислоҳоти демократӣ муайян карда мешаванд (С.113).

Дар зербоби якуми боби дуюм муаллифи диссертатсия марҳалаҳои асосӣ ва натиҷагириҳои пайдоиш ва ташаккули назарияи сиёсати давлатии кадрҳои мавриди пажӯҳиши илмӣ қарор додааст. Чунонки муҳаққиқ дарҷ менамояд, ҳар як раванд ва падида роҳи мураккаби пайдоиш, шаклгирӣ ва такмилро тай менамояд. Технологияи идоракунӣ таърихи дерина дошта ва рушди он марҳалаҳои муайяноро тай кардааст. Сиёсати давлатии кадрҳо чун падидаи иҷтимоию сиёсӣ якҷо бо ниҳоди давлат пайдо шуда, дар роҳи тӯлонии рушди давлат ҳамроҳи зернизомии иқтисодии, иҷтимоӣ ва сиёсии ҷомеа таҳаввул намудаанд. Бинобар ин, таҳлили марҳалаҳои асосии пайдоиш ва рушди афкори мутафаккирон оид ба масъалаи идоракунӣ бо таъя ба усули таърихнигорӣ чун методи асосии таҳқиқоти илмӣ ҷомеашиносӣ зарур аст.

Ҳамзамон, муаллиф дар ин зербоб масъалаҳои сиёсати кадрҳо ва ҳадамоти давлатии Мисри Қадим, назария ва амалияи сиёсати кадрӣ ва идораи давлатӣ дар Бобулистони Қадим, сиёсати кадрӣи Ҳинди Қадим, ташаккули назария ва амалияи раванди кадрҳо дар Хитой Қадим, сиёсати кадрҳои Юнони Қадим, ки дар шароити нави сиёсӣ ҳуқуқии усулан фарқкунанда аз Шарқи Қадим ташаккул ёфта, инчунин таҳлили таҳаввулоти сиёсати кадрӣи Рими Қадим, сиёсати идоракунӣи Шарқ дар Асрҳои миёна, низомии идоракунӣи давлатӣ ва сиёсати интиҳоб, тарбия ва ҷобачогузори кадрҳои маъмурӣ дар давлати Сомониён, раванди сиёсати кадрӣи Европа дар Асрҳои миёна ва сиёсати кадрҳои Штатҳои Муттаҳидаи Америка ва Европаи Ғарбӣ дар охири асри XX ва оғози асри XXI мавриди таҳлил илмӣ қарор додааст.

Зербоби дуюми боби дуюм ба таҳлил муқоисавии сиёсати давлатии кадрҳо дар Иттиҳоди Шӯравӣ ва давлатҳои рушдёфтаи Ғарб бахшида шудааст.

Муаллифи диссертатсия ташаккул ва таҳаввули сиёсати кадрҳои Иттиҳоди Шӯравиро ба нуҳ марҳалаҳои асосӣ ҷудо намудааст, хусусан аз назари муаллиф марҳалаи аввали сиёсати давлатии кадрҳои Иттиҳоди Шӯравӣ аз ғалабаи Инқилоби Бузурги Сотсиалистии Октябр оғоз гардида, то вафоти бунёдгузори давлати Советӣ В. И. Ленин идома ёфт. Марҳалаи дуюми сиёсати давлатии кадрҳои Иттиҳоди Шӯравӣ бо тарҳрезӣ ва амалӣ намудани сиёсати нави иқтисодӣ алоқаманд аст. Марҳалаи сеюми сиёсати давлатии кадрҳо дар Иттиҳоди Шӯравӣ аз ба сари қудрат омадани И. В. Сталин оғоз гардид. Марҳалаи чоруми сиёсати давлатии кадрҳои Иттиҳоди Шӯравӣ ба соли 1941, яъне ба оғози Ҷанги дуюми ҷаҳонӣ рост омад, хусусиятҳои хоси худро дошт ва бо хатми ҷанг низ поён ёфт. Марҳалаи панҷум, баъдиҷангии сиёсати давлатии кадрҳо аз соли 1945 оғоз шуда, то соли 1953, яъне то фавти И. В. Сталин идома ёфт. Марҳалаи шашуми сиёсати давлатии кадрҳо аз дидгоҳи аксарият

муҳаққиқон, даврае буд, ки таълимоти кадрӣи давлатии Иттиҳоди Шӯравӣ ба аҳкоми марксистӣ-ленинӣ дар бораи тадриҷан барҳам хурдани давлат зимни рушди кишвар ба давраи коммунистии ҷамъиятию иқтисодӣ така мекард. Марҳалаи ҳафтуми сиёсати давлатии кадрҳо бо фаъолияти пешвои навбатии ҳизб ва давлати Иттиҳоди Шӯравӣ Н. С. Хрушев алоқаманд аст. Марҳалаи ҳаштуми сиёсати давлатии кадрҳо бо омадани Л. И. Брежнев ба роҳбарии ҳизбӣ-давлатӣ алоқаманд мекунад. Марҳалаи нӯҳуми сиёсати давлатии кадрҳо ба сари ҳокимият омадани М. С. Горбачев оғоз гардид, ки на танҳо шакли идоракунии дастгоҳи ҳизбӣ, балки тамоми низоми давлатдорӣ ва сиёсиро шикаст (С. 154-161).

Дар боби сеюми диссертатсия асосҳои меъёрии ташаккули сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва фаъолияти ниҳодҳои дахлдори давлатӣ мутобиқсозии онҳо бо меъёрҳои ҷаҳонӣ дар соҳаи мазкур баррасӣ ва таҳлил гардиданд. Инчунин, муаллифи таҳқиқот Консепсияи сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, хусусиятҳои асосии он, роҳу воситаҳои тақмили он дар доираи манфиатҳои давлатӣ ва амалӣ намудани ҳадафҳои дурнамоии давлат муқаррар ва муайян шуда, низоми амалӣ намудани сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, ислоҳоти хизмати давлатӣ ва дастгоҳи идоракунии, таҳия ва татбиқи барномаҳои давлатӣ мавриди баррасӣ қарор додааст.

Боби чоруми диссертатсия ба масъалаҳои самтҳои имтиёзноки сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо роҳи омӯзиши қонунҳо ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ бо мақсади ҳалли вазифаҳои иқтисодию иҷтимоӣ, истифодаи мақсадноки захираҳои меҳнатӣ, рушди низоми ояндабинии давлатӣ, таҳлили барномаҳои давлатӣ, паёмҳо ва суҳанронҳои сарвари давлат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар соҳаи мазкур бахшида шудааст. Ҳамзамон дар боби мазкур, муаллиф мушкilot, монеаҳо ва пешомади сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, роҳҳои тақмили пояҳои сиёсӣ, меъёрӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, ахлоқии фаъолияти кадриро мушаххас намудааст.

Сатҳи эътимоднокии хулосаю пешниҳод ва баррасии илмии масъала. Дар омӯзиши масъалаи таҳқиқшаванда муаллиф аз методҳои гуногуни илмҳои ҷомеашиносӣ ба тавре васеъ истифода бурдааст ва риояи катъии усули умумиилмии объективият дар раванди таҳқиқот назаррас аст. Инчунин яке аз паҳлӯҳои мусбӣи диссертатсия аз он иборат аст, ки муаллиф тавонистааст омӯзиши амиқ ва таҳлилу натиҷагириҳои васеи муайян намудани моҳият ва хусусиятҳои сиёсати кадрӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва тавассути он таҳкими муносибатҳои ҷамъиятӣ ва таъмини инкишофи босуботи ҷомеаро аз нигоҳи назариявӣ ва методологӣ бо истифода аз таҷрибаҳои илмию амалӣ ва далелҳои раднопазир таҳлил ва баррасӣ намояд. Мафҳуми сиёсати давлатии кадрҳо мафҳуми меҳварии таҳқиқоти П. Р. Нуриддин мебошад. Ба докторант

муяссар гаштааст, ки таснифу таърифи муаллифии худро оид ба ин мафҳумҳо пешниҳод намояд.

Дар баробари дастовардҳо дар диссертатсия аз назари мо чунин норасоӣҳо ба чашм мерасанд:

— мавзуи тайёр кардани кадрҳои илмӣ ва илмию педагогӣ, робитаи илм ва истеҳсолот ҳамеша зери таваҷҷуҳи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дорад. Масъалаи кадрҳои миллӣ – ин масъалаи асосии амният ва манфиатҳои миллӣ мебошад. Давлати соҳибистиқлол ва аз ҷиҳати иқтисодӣ рушдкарда ҳамон давлатест, ки захираи кадрӣ кифоя дорад. Вобаста ба ин, муаллифро зарур мебуд, ки ба масъалаи технологияи омодаسازی кадрҳои илмӣ ва илмию педагогӣ таваҷҷуҳи назаррас менамуд;

— муаллифи диссертатсия ба назарияи элитаи сиёсӣ В. Парето, М. Газано, андешаҳои «қонуни оҳанини ашрофӣ»-и Р. Михелс ва Р. Миллс, назарияи «инқилоби менечерҳо»-и Д. Бернхейм ва назарияи «маъмурияти мукамал»-и М. Вебер аҳамияти махсус додааст. Ҳарчанд дар диссертатсия мавзуи элитаи сиёсӣ баррасӣ шуда бошад ҳам, аммо масъалаи сарвари сиёсӣ дар ҷомеаи Тоҷикистон, пешвоии сиёсии Эмомалии Раҳмон баррасӣ нагардидааст ва муаллифро зарур мебуд, ки дар зербоби алоҳида онро мавриди таҳқиқ қарор меод;

— масъалаи низоми амалӣ намудани сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, таҳқиқи ислоҳоти хизмати давлатӣ ва дастгоҳи идоракунии, таҳия ва ҳамзамон татбиқи барномаҳои давлатиро муаллифи таҳқиқот дар сатҳи бисёр хуби илмию таҳлилӣ мавриди баррасӣ қарор додааст. Бинобар ин, муаллифро зарур аст, ки ба масъалаи таҷрибаи кишварҳои пешрафта дар самти ислоҳоти хизмати давлатӣ диққати махсус меод;

— сиёсати давлатии кадрҳо ва хизмати давлатӣ на танҳо усулҳои ҳуқуқӣ ва иҷтимоиро инъикос менамоянд, балки усулҳои ахлоқиро низ фаро мегиранд, ки онҳо кафили фаъолияти муваффақонаи давлат мебошад. Таваҷҷуҳи бештар намудан ба чунин масъалаҳо ба манфиати таҳқиқот мебошад.

Гуфтан ба маврид аст, ки норасоӣҳои зикршуда муҳтавои диссертатсияро коҳиш намедиҳанд.

Мутобиқати диссертатсия ба меъёрҳои муқарраршуда. Диссертатсияи П. Р. Нуриддин кори илмӣ ба таври мустақилона анҷомёфта мебошад, ки аз рӯи сохтор тибқи талаботи муқарраршуда таҳия гардидааст. Адабиёти истифодашуда ба мавзуи таҳқиқшаванда алоқаманд мебошад. Диссертатсия аз рӯи мазмуну муҳтаво ба ихтисоси интихобшуда пурра мутобиқат мекунад. Автореферати диссертатсия ва корҳои илмӣ, ки дар мавзуи таҳқиқот ба ҷоп расидаанд, хусусан ду монографияи илмӣ ва понздаҳ мақолаҳои илмӣ мазмунӣ диссертатсияро ба пуррагӣ инъикос менамоянд.

Дар умум кори диссертатсионии П. Р. Нуриддин дар мавзуи «Ташаккул ва такмили сиёсати давлатии кадрҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба талаботи пешбининамудаи бандҳои дахлдори Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26-уми юни соли 2023, № 295 ва қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми юни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад ва муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ мебошад.

Муқарризи расмӣ:

доктори илмҳои таърих, дотсент, мудири
кафедраи фалсафа ва илмҳои гуманитарии
Академияи идоракунии давлатии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Б. П. Ализода

Имзои Б. П. Ализода тасдиқ мекунанд
Сардори раёсати кадрҳо, коргузори ва корҳои
махсуси Академияи идоракунии давлатии
назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ф. З. Гаюров

02.05.2024

Суроға: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, кӯчаи Саид Носир 33.
Телефон (корӣ): (+992 37) 228 91 51.
E-mail: b.p.alizoda63@mail.ru